

HEKLEV SEVENADUREL

	A-dreuz lenn	3
	Petra nevez ?	10
	Kelaouennoù	23
	Notennoù	35

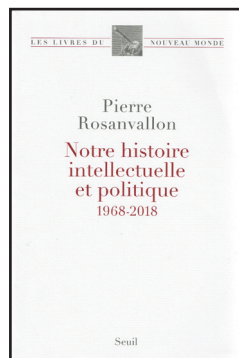
Homañ zo 'vont da goll !

Skeudenn bet kaset deomp gant Malo Bouëssel du Bourg

Kasit ho skeudennoù deomp : skridou@alliamm.bzh

Herve LATIMIER

**Notre histoire
intellectuelle et
politique 1968-2018,**
gant Pierre Rosanvallon,
Le Seuil, 2018,
438 pajenn, 22,50€

N'eo ket ar wech kentañ e kinnigan d'hol lennerien ul levr gant Pierre Rosanvallon. E niv. 346 *Al Liamm* e skriven diwar-benn *Le modèle politique français, la société civile contre le jacobinisme de 1789 à nos jours*, en niv. 376 e oa diwar-benn *La légitimité démocratique : impartialité, réflexivité, proximité*, en niv. 393 *La société*

des égaux, hag en niv. 418 *Le bon gouvernement*. Kalz en deus skrivet. Unan eus gwellañ dielfennerien ar mennozhioù hag an emdroadurioù politikel er bed a-vremañ eo. Bepred e kaver danvez preder en e oberrennoù ha daveoù e-leizh. Nerzh al levr-mañ eo e kaver asambles eñvorennoù an aozer en deus kemeret ur perzh a bouez e

birvidigezh ar “bloavezhioù 1968”, ha dielfennadur an traoù gant an istorour. Ral eo gwelet mesket an daou sell hep na vefe levezonet re unan gant egile. Eeun ha gwirion em eus kavet an eñvorennoù, poellek ha dedennus an dielfennadurioù. Goude un digoradur hir a-walc’h (*Epreuves, exorcismes*) ez eo renket unnek chabistr an oberenn e peder lodenn lusket gant red an istor : *Enthousiasmes et explorations, Le temps du piétinement, Un nouveau cours intellectuel et politique, Les tâches du présent*. Ne guzh ket Pierre Rosanvallon en em laka eus tu an tu kleiz ha dreist-holl ar pezh a vez anvet “an eil tu kleiz”.

Al lodenn gentañ a bled gant ar bloavezhioù 1968 (er ster ledan), birvillh ar mennozhioù en-dro d’an emverezh (CFDT, eil tu kleiz...), ar c’hentelioù a c’heller tennañ.

En eil lodenn e weler penaos e chom sac’het preder an tu kleiz goude 1981, adalek ar penn kentañ, peogwir e trec’has gant ur programm giz-kozh, d’e soñj.

Adalek ar bloavezhioù 1990 e weler tamm-ha-tamm mennozhioù an tu dehoù o kemer

penn an traoù hag o luskañ ar preder.

Pep prantad zo displeget gant kalz titouroù ha daveoù hag ur bern arlivioù. Pinvidik-kenañ evit magañ ar preder. Goude bezañ dielfennet stad an traoù bremañ, ec’h echu ar pennad diwezhañ gant ur galv da zihuniñ : « *C’est pourquoi ce livre s’achève sur l’énoncé d’un programme de travail marqué par l’urgence* ». Ret ’vo gortoz un oberenn all evit gouzout hiroc’h moarvat.

El lodenn ziwezhañ e kaver prederiadennoù dedennus diwar-benn ar “frankizouriezh” abaoe sell mare ar Sklêrijenn (diazezet war an dachenn ekonomikel war ar berc’heniezh, ar marc’had, ar Stad a wir ha netra etrezi hag ar c’heodedour) ; diwar-benn an “nevezfrankizouriezh” hag ar gapitalouriezh a-vremañ ; diwar-benn ar bobl (Petra eo ? Hag unan eo pe lies ? Ha tu zo da veskañ anezhi gant ar brasañ niver ?) ; diwar-benn ar boblouriezh ; diwar-benn enkadenn an demokratelezh evel m’emañ bremañ... Amañ hag a-hont e kaver evezhiadennoù a glot gant ar pezh zo bet degaset war-wel gant ar “jilettennoù melen”. Goulenn a ra Rosanvallon e vefe taolet

pled eus an arlivioù, eus istor ar mennozhioù, eus ar c'hempouez da gavout, pell diouzh ar selloù hag an diskoulmoù re eeun. Labour ar prantad a zo evitañ adwelet petra eo ar gevatalded ha penaos aozañ ar gevredigezh

kengret ha kavout gwikefreoù evit reiñ plas da zisheñvelder pep hinienn en ur virout ul liamm sokial etre an dud. Boued spered e-leizh eta hag hentoù evit an ober.

**La foi de mes pères,
Ce qui restera de la
chrétienté bretonne,**
gant Pierre-Yves Le Priol,
Salvator, 2018,
288 pajenn, 20€

Plijus hag hegazus war un dro eo al levr-mañ.

Plijus peogwir ez eo skrivet en un doare aes da lenn. Kelaouenner eo Pierre-Yves Priol. Dedennus peogwir e kaver ennañ ur bern titouroù a-fet istor (mare an disparti etre ar Stad hag an Iliz e Frañs da skouer ; an ao. 'n eskob Adolphe Yves-Marie Duparc ; an aozadurioù kristen war ar maez, Dom Bernard Besret hag abati Boken... ha pouez ar gristeniezh e Breizh e lodenn gentañ an XX^{vet} kantved gant feiz gredus ul lodenn vat eus ar bobl met kloerelouriezh spon-tus ha direizh ivez), poltreoù

beleien, leanezed, misionerien, skolioù... Dedennus abalamour da zielfennadur berr stad an traoù bremañ a gaver er chabistr 21. Daou demptadur zo evit an Iliz : koll he blaz (hini hollen an douar...) pe en em serriñ warni hec'h-unan.

An niver bras a eñvorennoù personel hag a draoù bevet gantañ e-kerzh e veaj (rak un doare Tro Breizh eo al levr) a ro tu da geñveriañ ar pezh a wel gant ar pezh en deus bevet gwechall (pe klevet) ha da gomz eus traoù a-vremañ (Tro Breizh, Traonienn ar Sent, donedigezh Yann-Baol II e Santez-Anna-

Wened, afer delwenn ar Pab e Ploermael...).

Stag eo an tu hegazus ouzh an tu dedennus. Tech ar c'helaouenner eo reiñ tro, neketa. Alies e kaver danevell an darvoudoù tost ouzh sorbiennoù a laka a-wechoù da gaout un tamm douetañs. Traoù zo tuet pe diredis : an doare ma erruas ar Vretoned e Breizh, Adolphe Duparc skoazeller bras ar brezhoneg hag identelezh Breizh (tuoù all en doa), an ao. Perrot (p.205), an drouized a-vremañ (p.204) gwelet evel “nevezpaganiz”, hep kontañ ar pezh a lenner a-zivout ar gallaoueg a zlefe feukiñ lod...

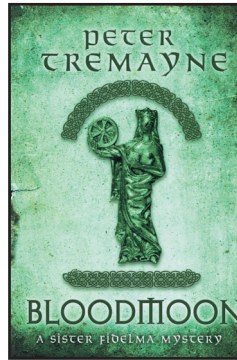
Unan eus an traoù am eus kavet ar fentusañ eo ar pennad ma empenn emgav Loeiz Herrieu gant Loeiza er Meliner « un tamm a-raok 1910 » e Kelwen. Hir eo : peder fajennad etre p.105 ha p.109. Un istor a vefe bet mat en ur gelaouenn evit merc'hed yaouank fur ha katolik en XIX^{vet} kantved...

Ar stumm roet d'ar bommoù brezhoneg pe d'o zroidigezh a seblant souezhus a-wechoù : « des (sic) diwallerez an tan » zo « *les gardiens du feu* » p.209 ; ne soñj ket din e vefe lâret *tostenn* evit *tosenn* e brezhoneg Gwened (p.34) ; n'em eus kavet roud ebet

e geriadur Frañsez Favereau. Reiñ a ra ar santimant ez eus bet savet lodennoù zo dreist-penn-biz.

Ne vern. Ul levr plijus ha dedennus eo ma ne gemerer ket ar pezh a lenner ennañ evit gwir Bater...

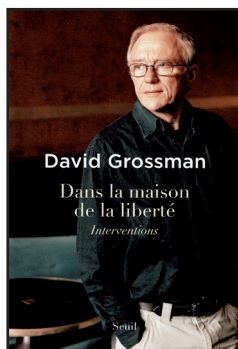
**Bloodmoon, A Sister
Fidelma Mystery,
gant Peter Tremayne,
Headline, 2019,
334 fajenn, 14,90€**

Degas a ra 29^{vet} levr istorioù Fidelma un nebeud souezhadennoù. Kavout a reer evit ar wech kentañ a soñj din, ul lestr brezel sakson o verdeiñ a-hed aodoù Iwerzhon evit ober kenwerzh, preizhañ hag un dra bennak all marteze... Ha, dreist-holl, e chom mut Fidelma diwar-benn danvez hec'h enklask e-pad ur pennad brav. Dalc'het ma 'z eo gant ur stumm le didorus (ar *geis*, displeget p.44) graet d'an hini en deus fiziet an enklask enni. Eskemm ebet eta etre Breur Eadulf, he gwaz, hag Enda, kadour eus gward ar roue a ambroug anezho, eus un tu ha Fidelma eus an tu all war danvez an enklask. Kerse eo an daou baotr ha ne baouezont ket da hegaziñ Fidelma. Mard eo displejus evito ez eo divoutin evit al lenner... Evel-just e vo komprenet a-raok ar fin petra 'oa abeg ar *geis* hag ar garg bet

fiziet e Fidelma. Un afer luziet a irienn evit lazhañ an Uhel-Roue ha kemer e blas eo an istor. Gant ar spi e tarzhfe brezel etre an Eóganacht hag an Uhel-Roue, Cenn Fáelad mac Blathmaic, e klask an iriennner lakaat da grediñ emañ familh Fidelma e-kreiz ar c'havailh. N'enaouer ket gant niver an darvoudoù a c'hoarvez er romant. Danvez ur film... Souezhadennoù zo met diskoulmañ a ra Fidelma an traoù evel da gustum. Un tamm forc'hellek eo ar fin peogwir e chom gwall skañv kastiz an den kablusañ. Ar goude-skrid istorel a gaver e dibenn al levr a zispleg perak e tlee echuiñ evel-se an istor. Evel boaz e tesker kalzik traoù war kevredigezh ar mare met kaset e vezer gant red an istor. Plijadur em eus bet o lenn anezhañ. Aliañ a ran hor c'houmanterien d'e lenn d'o zro eta...

**Dans la maison de la
liberté, *Interventions*,**
gant David Grossman,
troet diwar an hebraeg
gant Jean-Luc Allouche ha
Rosie Pinhas-Delpuech,
Le Seuil, 2018,
170 pajenn, 19€

Unan eus skrivagnerien vru-
detañ Israel eo David Grossman.
Kaoz ez eus bet eus unan eus e
romantoù bet troet e galleg,
Quelqu'un avec qui courir, e
niverenn 372 *Al Liamm*, Gen-
ver/C’hwevrer 2009, p.86. Rese-
vet en deus meur a briz pe a
ziplom Doktor *Honoris Causa*.

Lazhet e voe e vab Uri d’an
12 a viz Eost 2006 e fin eil
brezel al Liban. Penn skipailh
un tank ’oa. N’eo ket troet David
Grossman da nasionalour (gwel-
loc’h din amañ eget *broadelour*
a gavan re bozitivek evit an
degouezh) israelat evit kement-
se. Bez’ eo David Grossman ur
stourmer gredus evit ar peoc’h
hag un enebour da c’houarna-
mant tu dehoù-pellañ Israel
a-vremañ. Savet eo bet al levr-
mañ gant prezegennoù bet dista-
get gantañ e meur a lec’h (Ala-
magn, Italia, Stadoù-Unanet,
Israel...) ha pennadoù (*der*

Spiegel, Libération) pe divizoù
(*Lacan Quotidien*).

Dodennoù zo a gaver alies el
levr : ar Shoah hag e levezon
war ar Juzevien, ar “saviad”
evel ma vez lâret en Israel evit
komz eus stad an traoù etre
Israel hag ar Balestinianed ; plas
an aon, ar santimant bezañ en
arvar e psikologiezh ar Juzevien ;
ar frankiz hag an ezhommañ da
zelc’her penn ; ar peoc’h hag
emzalc’h Israel e-keñver ar
Balestinianed ; ar gêr...

En unan eus ar pennadoù, *Se
souvenir fait mal, oublier fait
encore plus peur* (testenn ar
brezegenn bet distaget da-geñver
lid ar c’houn dalc’het e-kerzh
Forom ar familhoù Israelian ha
Palestinian e kañv d’an 20 a viz
Ebrel 2018) e teu ar gerioù « er
gêr », « bezañ er gêr » ken alies
ken ne ’m eus ket kontet anezho.
Unan eus e vennozhioù eo n’eo
ket dieub Israel daoust d’e nerzh,

d'e binvidigezh, d'an demokratelezh ha da skoazell ur bern broioù galloudus, peogwir n'emañ ket « er gêr ». Ne vo ket keit ha ma ne vo ket peoc'h etrezañ hag e amezeien. Bezañ er gêr n'eo ket bezañ perc'henn war e zouar nemetken met en em santout klet, sioul, gant darempredoù reizh gant e amezeien. An aergelc'h a vrezel hollbadus a vir ouzh Israeliz da vezañ dieub. Implijout a ra ar gouarnamant an « aon sanket er boud » evit diazezañ e c'halloud, zoken. N'eo ket gwellwelour

David Grossman met n'eo ket un abeg evit chom hep stourm evitañ, er c'hontrol (*Un combat entre ceux qui ont renoncé et ceux qui espèrent encore*). Kavout a reer danvez preder en holl bennadoù ha from e meur a hini (*Se souvenir...*). Dedennet kaer on bet gant *D'une peur existentielle, Le syndrome de Cassandre* ha *L'infinité de l'être humain. Littérature et liberté* peurgetket. Ul levr pouezus. Reiñ a raio c'hoant da lod da lenn romantoù David Grossman marteze...

PETRA NEVEZ ?

**Tudual HUON,
Herve LATIMIER &
Malo BOUËSSEL du BOURG**

Kemmadur ha plijadur,
gant Mark Kerrain,
Sav-Heol,
130 pajenn, 6,90€

Ifern yen an deraouidi eo ar c'hemmadurioù, a ouzer a-walc'h. Gant levr nevez Mark Kerrain o do tro da adwelout ar reolennoù ha da bleustriñ o gwalc'h. Akustum omp bremañ da zegemer levrioù pedagogel Mark Kerrain. Adembann a ra, e stumm levrioù propik hag aes ober ganto, ar c'haieroù en doa moulet a-ziagent. Goude *Pok din*, *Jozefin*, a bled gant implij

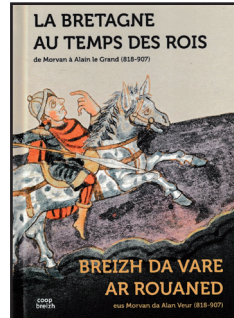
ar verboù, 1000 krennlavar brezhonek, *Ar stumm boaz e brezhoneg*, *Teurel blaz war ar yezh*, peotramant *Le guide du bretonnant*, ma vez displeget fazioù stankañ an deraouidi, setu *Kemmadur ha plijadur*. En tri fennad kentañ e vez displeget dre ar munud reolennoù diazez ar c'hemmadurioù, gant skoazell taolennoù kendodiñ. Goude-se e vez kinniget ur skalfad bras a

boelladennoù evit pleustriñ resisoc'h war ar reolenn-mañ-reolenn, hag erfin e kaver ar reizhadennoù hag ur pennadig diwar-benn ar fazioù paotañ.

Gwall nevez n'eo ket moarvat, met ur benveg klok, sklaer hag efedus eo.

MBdB

**Breizh da vare
ar Rouaned,
Coop Breizh,
72 pajenn, 14€**

Breizh da vare ar Rouaned a zo tem un diskouezadeg kinniget gant Mirdi abati Landevenneg eus an 2 a viz Mae 2019 betek an 3 a viz Du 2019. Diwar an diskouezadeg-se ez eus bet embannet ul levr divyezhek galleg-brezhoneg gant *Coop Breizh*, tra m'eo teiryezhek an diskouezadeg zoken, gant saozneg ouzhpenn. Kinniget brav eo al levr gant e c'holo kartoñs, e gaieroù gwriet hag e skeudennoù livet flamm. Embannet eo bet holl destennoù an diskouezadeg, gant tri fennad kinnig ha maread skeudennoù ha dielloù. Kregiñ a ra an diskouezadeg er bloaz 818, pa voe goulennet ouzh abad Landevenneg gant Loeiz

an Devod degemer reolenn sant Benead, a oa bet lakaet da dalvezout tamm-ha-tamm en impalaeriezh frank. Un doare da greñvaat ha da unvaniñ galloud ar Garolinkiz e oa. Dre an abatioù e veze degemeret ha diorreet ar sevenadur en Europa a-bezh. Edo Loeiz an Devod e Breizh da vare an emgav gant abad Landevenneg. O paouez bezañ trec'h war ar Roue Morvan e oa, p'en doa hemañ diwezhañ klasket sevel a-enep dezhañ. Nebeut goude avat, pa varvas Loeiz an Devod, e nac'has Nevenoe chom feal ouzh e warlerc'hiad Charlez ar Moal. Trec'h e voe Nevenoe war ar Franked hag unaniñ a reas rouantelezh Breizh. Gant ar

Roue Erispoe, e vab, e voe enframmet Bro-Naoned ha Bro-Roazhon. Kresket e voe an tiriad gant Salaun c'hoazh. Ar priñs diwezhañ o tougen an anv a Roue Breizh a voe Alan Veur (marvet e 907), a-raok ma voe lakaet Breizh en arigrap gant ar Vikinged. Eus Morvan da Alan Veur e veajomp en amzer, neuze,

tro-dro d'an abati kozh, ha betek bevennoù Europa. Buhez an dud a zo diskouezet diwar frouezh ar furchadegoù nevesañ : an artisanerezh, al labour-douar... Dedenus eo an diskouezadeg, petra bennak m'eo bet aozet gant nebeut a beadra. Sklaer ha titouret fonnus al levrig avat.

MBdB

Devezhioù glac'harus,
gant Laurence Lavrand,
Keit Vimp Bev,
145 pajenn, 8€

Ur familh adkenaozet eo tiegezh Fabian. Bevañ a ra al lisead yaouank-se gant e vamm Soraya, e leztad Yann hag e ziv hanterc'hoar gevell. Ur familh direbech ha didrubuilh, d'ar c'hentañ sell. Diwar an dour red, gwall ebet, diwar an dour skoilh, gwall d'an holl... Teñvalmat an daolenn dindan ar gorre. Kasoni a vag Fabian ouzh e leztad. Ha gant hemañ diwezhañ e vez roet e gemend-all dezhañ. Un tirant eo Yann, ha dont a ra

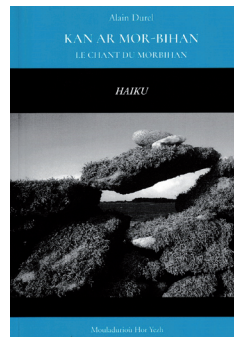
da vezañ anatoc'h-anatañ en deus emzalc'hioù dizereat gant e verc'hedigoù. Frealz a gav Fabian e-ser e vignon mat Edern. Desachet eo gantañ tra ma ne seblant ket bezañ troet gant ar merc'hed yaouank a ra ton dezhañ. Ur romant evit ar grennarded eo *Devezhioù glac'harus*. Hag ar grennarded, a ouzer a-walc'h, ne blij ket dezho e vefe kontet krakoù dezho. Ar wirionez, an holl wirionez, ha nemet ar wirionez o deus c'hoant

gouzout, war lez ur bed a rankint ober o zreuz ennañ diouto o-unan. Er c'heñver-se n'eo ket chomet Laurence Lavrand war zaouhanter. Donemat e bed an dud deuet : mezvrierezh, feulster, emgarantez, gwarizi, kasoni, gevier, maboriadezh, tiranterezh, emlazh... Barr eo ar muzul. Seul deñvaloc'h, seul wiroc'h ? N'eo ket sur. Met dav eo mont dreist ar rebechig-se avat, rak n'eo ket

teuc'hek an doare ma tegas Laurence Lavrand he dodennoù liesseurt, ha paket mat eo ar steuñvenn. Goudreñ a ra, kentoc'h eget lakaat war-wel. Ha pa zeuer d'an temoù diaesañ, ne vez na diskouezet nag anvet splann an traoù. Kreñvoc'h a-se an euzh hag an heug. Peadra da vroudañ an eskemmoù, da bep nebeutañ !

MBdB

**Kan ar Mor-Bihan,
Haiku,
gant Alain Durel,
Mouladurioù Hor Yezh,
78 pajenn, 10€**

Eil torkad haiku Alain Durel eo *Kan ar Mor-Bihan*. N'eo ket souezh en defe dibabet an aozer ar stumm barzhoniell-se pa lenner e raskrid. Un hent speredel eo ar varzhoniezh evitañ, « un tremenlec'h a gas da du-hont ar varzhoniezh ». Fellout a ra dezhañ « distreiñ d'an traoù o-unan, d'al lavar ordinal, da gig ar bed ». Tizhet eo bet gant haiku Bashô, seul vui ma vez boemet gant speredelezh Azia

ha speredelezh menec'h ar Menez Athos. Eus an *hesychasmos* e ra ar re-se o ger-stur. Talvezout a ra kement ha *peoc'h diabarzh, dislontegezh hag evezhiegezh*.

Goude Iwerzhon, ez eo ar Mor-Bihan en deus kemeret Alain Durel da liorzhañ. Ur c'hant hanter-kant haiku bennak, lodennet e nav chabistr berr, a ya d'ober an torkad, gant pep a luc'hskeudenn e gwenn-

ha-du. Al luc'hskeudennoù am eus kavet un tammig re heñvel ouzh ar skrid : skeudennoù skeudennus... Klotañ a reont mat ouzh an aergelc'h a gronn al lenner avat. Tro-ha-tro e vez ergerzhet ar vro : ar mor, an aod, an inizi, ar sonerezh, an iliz, an tav, an dud, al liorz, ar beurbadelezh...

Strizh eo gwenodenn an haiku. Pa vez displeget betek re e c'hoefñ ar vleunienn. Amañ daskouer : « Ar binenn disheolier / Krog ouzh an tornaod / A-istribilh a-us d'ar mor ». Didalvez eo an teirvet gwerzenn. Ne zegas netra nevez. Gwanaat a ra an haiku. Dav eo doujañ ouzh spered "an troc'h" evit digeriñ klas d'ar c'hevrin. Pezh a oar mat Alain Durel, diouzh a stader en haiku-mañ, am eus kavet awenet-kaer : « Ar marc'h du e-unan / e-kreiz ar park / Piv a gomz brezhoneg c'hoazh ? ».

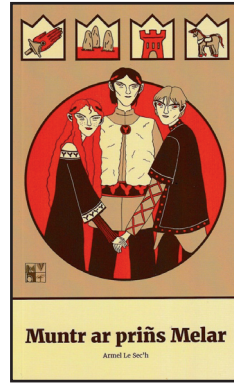
Antelloù niverus a gav ar saver haiku war e hent. Pej ar metaforennoù : keñveriañ inizi ar Mor-Bihan ouzh « daeroù boudiged » a c'hell bezañ plijus met n'eo ket diouzh spered an haiku. Ar metaforennoù a gas ac'hanomp er-maez eus « kig ar bed » just-a-walc'h... Ken buan all e kouezher e pej ar prede-

riadennoù : « Er Mann-mañ emañ pep tra / ma tifoup ar vuhez / Dibaouez ».

Met alies e teu brav gant Alain Durel, hag erfin em eus bet plijadur gant ul lodenn vat eus e dorkad. Pa zegas soñj, a-ratozh-kaer pe hep rat dezhañ, eus haiku brudetañ Bashô da skouer, an hini ma ro da glevet trouz ur rann o lamm en dour hag an didrouz divent war ar memes tro. Sed an hevelep neudenn, gwriet diouzh hor bro ha diouzh hon amzer : « Er maezioù didud / brammadenn ar marc'h-tan / Pebezh sioulder ! ». Evit klozañ, setu unan hag a zo boemus al lamm degaset gant an troc'h etre e eilvet hag e deirvet gwerzenn : « Ar gouerez kozh / Gant daouarn kaledet / Trouz ar stêr »... Deoc'h-c'hwi lennerien, da gavout hoc'h hent hag ho plijadur dre an troc'h-se...

MBdB

Muntr ar Priñs Melar,
gant Armel ar Sec'h,
Keit Vimp Bev,
90 pajenn, 7€

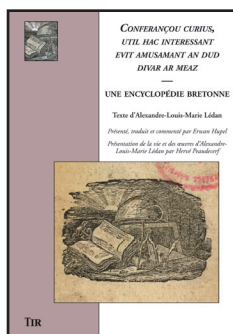

Kenderc'hel a ra Armel ar Sec'h gant an erv he doa boulc'het gant *Beaj Owen (Skol Vreizh)*. E-ser kavandidi yaouank e reer anaoudegezh gant orinoù pobl Vreizh er ^V^{vet} hag er ^{VI}^{vet} kantved. Lakaat a ra warwel, dreist pep tra, an darempredoù stank a zo bet a-hed ar wech etre Breizh-Veur ha Breizh-Vihan, a-raok, e-pad ha goude an enbroadeg. Ur barrennig-stagañ e oa Mor Breizh, ha n'eo ket un harzh, a ouzer a-walc'h. Un digarez eo da ziskouez penaos e veve an dud d'ar marese, aozadur ar gevredigezh, distabilded ar galloudoù, kefridi an abatioù, micher ar saverien kezeg... Ur gentel istor a bouez evit ar vugale, dezho da gompren n'eus ket eus sevenadur hor bro un eilstumm diwezhat eus ar sevenadur gall. Kivarc'h (Kyn Vawr), priñs Domnonea, a

ren e daou gostez Mor Breizh. Kas a ra e niz Melar da abati Lannveur. Lazhet eo en hent. Brenn, paotr fin anezhañ, bezañ m'eo gwall yaouank c'hoazh, a glask dirouestlañ ar gudenn gant skoazell e vignon Alan, a zo bet tamallet e dad e gaou. Emichañs e vourro al lennerien yaouank gant tonkadur kriz ar Priñs Melar. Eeun-tre eo doare kontañ Armel ar Sec'h, un tamm skort zoken. Muioc'h a virvilh edon en gortoz : emgannoù, kevrinoù ha boemerezh... Met kentelius hag aes da lenn eo al levrig hep ket a var.

MBdB

**Conferançou curius,
util hac interessant
evit amusamant an dud
diwar ar meaz.,
gant Alexandre-Louis-Maire
Lédan,
kinniget gant Erwan Hupel
hag Hervé Peaudecerf,
TIR,
242 bajenn, 15€**

Lédan (1777-1855) a ouie ar stek. Dibabet mat en doa e ditl, a-dra-sur, evit desachañ e lenne-rien, a anaveze mat. Kouerien a-ziwar ar maez, tro-dro da Vontroulez, debtron gouzout doareoù ar bed enno. Diwar batrom ar c'hendivizoù kozh eo stummet al levr. Goulennoù berr ha respontoù berr pe berroc'h, o vont eus ar c'hazh d'ar razh. Istor, douaroniezh, astronomiezh, boazioù ha kustumoù ar pobloù, seizh burzhud ar bed, ijinadennoù, skiantoù an natur... Traoù ar pemdez « Penos en em form ar Grizill », ha traoù dianav-krenn : « Penaos e rear an eurejoù e kear Goa en Asi ? ». Pa vez tapet berr ar ouiziegezh e teu ar vojenn war skoazell : « Un autrou, en Paris, en devoa grêt ur c'harros, hac a voa treñnet gant c'hoenn ». Peadra da zegas

souezh, dudi, fent, hag un tamm deskadurezh, na petra 'ta !

Met da be vad studiañ, treiñ hag embann, hiziv an deiz, ur seurt holloueziadur ar *mil nozvezh hag unan* skrivet e brezhoneg beleg ? Ouzhpenn dudi en do al lenner kempred o kenlodañ sellad ar Vretoned war ar bed e-kreiz an XIX^{vet} kantved. Meur a vennozh a zegas Erwan Hupel hag Hervé Peaudecerf. Un dezenn en deus soutenet Hervé Peaudecerf diwar-benn Lédan. Gant e bennad kinnig (p.29-44) e tesker penaos e veze kustum ar voullerien da embann e galleg hag e brezhoneg e Breizh-Izel. Levrioù skoueriañ peurvuiañ met ivez levrioù dudi ha deskiñ, hag evel-just maread follennoù distag. Eus *Deveriou ar C'hristen* da *Jardin an amourouset*... Un tamm mat pelloc'h ez eas Lédan avat. Pa

gollas marc'had melestradurezh ar stad e rankas kavout arvalien nevez. Neuze eo e tivizas treiñ da vat war-zu ar brezhoneg : 303 zestenn vrezhonek diwar ar 606 a voe embannet gantañ etre 1805 ha 1855. Estreget moullañ a reas. Mouller, embanner, reizher, azasaer, kendastumer, troer ha skrivagner e voe war ar memes tro. Gant se e c'heller lakaat Lédan da vouller hep e bar e Breizh.

Gant Erwan Hupel eo bet studiet, troet ha kinniget (p.7-28) embannadurioù (meur a hini zo bet etre 1829 ha 1870) *Confé- rançou curius util hac interessant evit amusant an dud divar ar meaz*. Ul labour skiantel eo. An destenn vrezhonek (gant an eil-stummoù diakronek) a vez roet da lenn deomp en he stumm orin, gant un droidigezh e galleg. A bouez eo seurt studiadennoù evit sevel istor sokial ar brezhoneg : ar gouerien a ouie lenn brezhoneg, dedennet e oant gant ar pezh a c'hoarveze e Breizh, e Bro-C'hall hag er bed bras. Troet e oant gant an nevezentioù hag an ijinadennoù, digor e oa o spered daoust ma vez intret ar skrid gant raksoñjoù kreñv diwar-benn ar pobloù estren. C'hoant o deveze gouzout ha

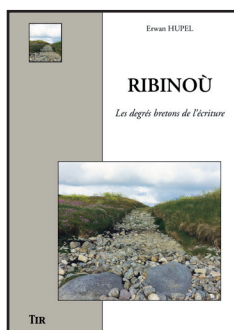
c'hoant o deveze kompren. Fol- lentez ha furnez ar bed a lenner tro-ha-tro er *C'honferançou curius...* Pennadoù zo a chomer skoueriet ouzh o lenn. Sed un arroudenn eus ar c'henteliusañ :

« — Pez seurt ceremoniou a vez grêt pa vez curunet impalaer Cina ?

— Pa vez curunet, e qemer un habit labourer hac un alazr alaouret, hac ec'h hara un nebeut demeus ur parq so en templ. Ur c'hustum ancien eo etablisset etouez ar Cinais, evit digas sonch d'an impalaer penos e oll vadou na deu nemet eus a c'hoezen hac a boan ar bobl, hac e tle evit se e venaji. »

MBdB

Ribinoù,
Les degrés bretons de
l'écriture,
gant Erwan Hupel,
TIR,
212 pajenn, 20€

Unan eus al levrioù pouezu-sañ a zo bet skrivet diwar-benn al lennegezh vrezhonek eo *Ribinoù, les degrés bretons de l'écriture*. Degas a ra un doare nevez da sellout ouzh hol lennegezh, a-drugarez d'ar meizadoù goveliet gant Gérard Genette : an ereoù etre ar goudestennoù hag ar gourzestennoù¹, hag en un doare ledanoc'h an darempredoù subtil pe subtiloc'h etre an testennoù, hervez red an amzer (skeul diakronek) hag hervez o galloud luskañ ha strujañ. Da lavarout eo studiadenn al levezonoù, an daveoù, ar roudoù, an amprestoù, an treuzlakadurioù... a gaver a destenn da destenn diouzh red an amzer. Nevez eo peogwir e kav al labour-se e hent dre “ribinoù” diabarzh hol lennegezh ha neket o keñveriañ anezhi ouzh al

“lennegezhioù meur”, hini Bro-C'hall peurgetket. Ne glasker ket prouiñ ez eo disheñvel hol lennegezh “dre anien”, pe a live gant al lennegezhioù bras. Ne glasker ket lakaat anat ez eo hol lennegezh ouzhpenn un adplannedenn eus al lennegezh-mañ lennegezh. Studiañ a ra Erwan Hupel hol lennegezh eviti hec'h-unan ha drezi hec'h-unan, diouzh an diabarzh. Ar skolveuriad euskarat Ur Apalategui, en e vray a bennad-kinnig, a gomz eus “savelouriezh”². E lodenn gentañ al levr, en un daouzek pajenn stank bennak, e tispleg an aozer e hentenn ha gant peseurt soñj en deus kaset e labour da benn. Rankout a reer gouverkañ, da-heul Ur Apalategui, stil turgnet kaer an aozer, ar pezh n'eo ket dister dra pa gomzer eus ur studiadenn

1 *Hypotexte et hypertexte*

2 *Constructivisme*

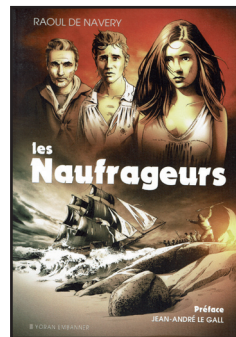
skolveuriek. Frammet eo peur-rest al levr e tri fennad, hervez un dipologiezh resis : Darempredoù, Variezonoù, Gweleadurioù. Drezo e vez lakaet war-wel, pazenn-ha-pazenn, gant skouerioù niverus, penaos ez eus danvez a-walc'h en hol lennegezh evit broudañ ha boueta liammoù niverus etre testennoù bet ha testennoù nevez. Petra bennak ma vefe boutin andonioù zo da veur a sevenadur, ez eo an doare da skoulmañ darempredoù orinel an hini a ro buhez d'hol lennegezh-ni. Tem livadenn Kêr-Is, da skouer, a zo bet

awenet gantañ meur a oberenn zibar abaoe gwerz ar Barzhaz Breizh. Souvestre, Yeun ar Gov, Taldir, Erwan Berthou, Abeozen, Roparz Hemon, Per Denez, Goulc'han Kervella pe Aziliz Bourgès, nevezik zo, o deus graet o mad eus danvez ar vojenn evit toullañ hentoù nevez. Met kenlabourerien ar gazetenn *Yod-kerc'h*, kenkoulz all, o deus gouezet ober o mel, hag unan blazet mat, diwar kanaouennoù friantik Posper Proux, ha sevel bannoù-treset fentus ha dibrenn.

Yac'husat Ribinoù !

MBdB

Les Naufrageurs,
gant Raoul de Navery,
Yoran,
200 pajenn, 15€

Kinniget e oa bet da lennerien *Al Liamm* : *Le Marquis de Pontcallec*, unan eus ar c'hant bennak a romantoù bet skrivet gant Raoul de Navery. Goût 'oar hol lennerien eta e oa gwir anv Raoul Navery Eugénie Caroline Suffray. Ur pennadig a-zivout

he buhez diwar bluenn Jean-André Le Gall a gaver e penn kentañ al levr. Embannet eo bet ar romant evit ar wech kentañ e 1879. Kontañ a ra istor ur plac'h yaouank, c'hwezek vloaz eo e fin ar romant ma ne fazian ket, bet savetaet hag adverc'het,

enep reolennoù e gumuniezh, gant penn ur meuriad peñserien, eus kostez Penmarc'h, ar "Morvrini". Drouklazhet 'oa bet he mamm gant unan anezho goude peñse al lestr a zegase "ar Gouelanig" da Vreizh. Re hir e vefe kontañ an holl darvoudoù, kriz alies, diwirheñvel peur-liesañ, a gas anezhi eus he buhez reuzeudik e-touez tud kalet ha dizoue, d'an eurvad. Kavet em eus e oa un tamm heñvel eus romantoù an It. de Ségur. Un diverrañ mat a gaver diwar pluenn Jean-André Le Gall : « *L'important en effet est moins le dénouement, assez facilement prévisible, que les rebondissements successifs qui y condui-*

sent ». Un doare romant-kazenn. Fent a c'heller kavout ennañ bremañ abalamour da stil "romantel" ha da faltazi ar skrivagnerez. Ar re gentil zo sentus e pep keñver (d'ar gal-loud, d'ar relijion, d'an urzh sokial) hag ar re zroug zo feuls, fallakr, dizoue, disuj. Betek re... Tra heverk : kavout a reer amañ hag ahont daveoù d'an Dukez Anna ha da hiraezh ar Vretoned d'o frankiz(où). Ur romant hag a c'hoarvez e Breizh, bet skrivet gant ur plac'h en XIX^{vet} kantved a c'heller lenn war meur al live... Un doare plijus da avelañ e benn...

HL

Alsace, Des questions qui dérangent ?,

gant Joseph Schmittbiel,
Yoran,
160 pajenn, 12,50€

Meneget eo bet c'hoazh levrioù all rummad *Les questions qui dérangent* el *Liamm* : an hini diwar-benn Breizh (*Al Liamm* niv 409) hag an hini

diwar-benn Korsika (*Al Liamm* niv 428). Mat em eus kavet hemañ, gwelloc'h evit ar re all marteze.

Souezhet on bet un tamm gant an ton atahinus. Un arm skoemp da implijout... Reiñ a ra blaz d'an destenn koulskoude hag alies e soñjer ne ra ket droug d'an hini gwasket flem-mañ ar gwasker.

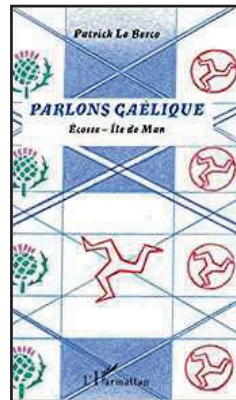
Ar re o deus lennet *Aux sources de l'autonomisme alsacien-mosellañ* (Al Liamm niv 420) ha *Histoire d'Alsace, le point de vue alsacien* (Al Liamm niv 401) na zeskont ket kalz tra marteze. An doare da ginnig pennadoù berr, pep hini diwar-

benn ur “goulenn” a ro d'al levr ul lusk disheñvel, leun a vuhez. Aes eo ar pennadoù da lenn ouzhpenn. Bamet on bet dirak kalite ar skeudennaouiñ. Dielloù a bouez, kinniget brav. An doare da ginnig an daveoù hag al levr-lennadur en deus plijet din : ur rann dre c'houlenn, sklaer ha resis.

Ul levr kentelius, a-zivout emzalc'h divezh Frañs peurgetket, ha plijus da lenn. Petra gou-lenn ouzhpenn...

HL

**Parlons gaélique,
Écosse-Île de Man,
gant Patrick Le Besco,
L'harmattan,
344 fajenn, 35€**

Er bloavezh 2000 en doa Patrick Le Besco lakaet embann un dornlevr evit deskiñ ar Manaveg d'ar vrezhonegerien (*Dorn-leor manaveg, Brud Nevez*). Er bloaz-mañ en deus lakaet embann ul levr e galleg : *Parlons gaélique - Ecosse- île de Man*.

Ar pajennoù kentañ a zo troidigezh parabolenn ar mab foran en teir yezh gouezelek : hini Bro-Skos, hini Iwerzhon hag hini Enez-Manav. C'hwec'h pajennad a zo gouestlet da istor Bro-Skos ha goude-se ez eus pennadoù gouestlet d'ar fonolo-

giezh, an distagadur hag ar
peurrest a zo ur yezhadur klasel
eus gouezeleg Bro-Skos. Er fin
ez eus un dibab skridoù hag ur

geriadur gouezeleg-galleg ha
galleg-gouezeleg.

TH

> Bremañ (427)

Teuliad niverenn 427 **Bremañ** a zo gouestlet da *Skol an Emsav*. Setu 50 vloaz e oa bet krouet ar gevredigezh evit kelenn ha treuzkas ar brezhoneg d'an dud deuet. Ur pennad fon-nus a lenner neuze digant rener *Skol an Emsav*, Gwenvael Jéquel, diwar-benn an 10 vloaz diwezhañ hag an holl draoù a zo bet kaset da benn gant ar ski-pailh. Da-heul e lenner soñjoù a

Jerom OLIVRY
Tudual HUON
Riwal HUON

bep seurt tud o deus bet tro da gemer perzh e stajoù *Skol an Emsav* pe e modoù all e buhez ar gevredigezh. 50 vloaz all a hetomp dezhe !

Kaoz zo el lodenn *Bremañ er bed* eus ar brud, fall pe vat. Gant Internet hag ar *Fake News* e c'haller diskar prim brud un den, betek diskar e vuhez sokial. Met daoust ha ken nevez-se e vefe ?

Abaoe 1996 emañ Castel del Monte war roll glad an denelezh. Gant Frederig II, impalaer ar Romaned, e oa bet savet ar c'hastell eizhkornek ha souezhus-se.

El lodenn *Broioù & pobloù* e lenner ur pennad diwar-benn an Amerikaned e Brest er bloavezhioù 1917-1919. Dilestrañ a

reas Amerikaned a-vilvern e Brest pa voe disklêriet ar brezel da Vro-Alamagn gant ar Stadoù-Unanet. Ma ne oa ket bet aes an darempredoù gant ar Vrestiz bepred, buhez ar re-mañ a gemmas da vat.

Ur pennad diaes a-walc'h eo a c'haller lenn el lodenn *Bevañ e Breizh*. E Bruz e oa bet lidet Prizioù Dazont ar Brezhoneg 2019 ha leun ar sal, ha gerioù brav diwar-benn ar brezhoneg. Daoust da se e vez graet goap c'hoazh ouzh ar vugale a gomz brezhoneg er skol. Fuloriñ n'eus ket d'ober, dielfennañ ha mont war-raok ne lâran ket, evel er pennad a lenner aze.

Geriadur ar vuhez pemdez, geriadur ar stlenneg, hini ar brederouriezh... Geriadurioù e-leizh a zo hag er bajenn *Bevañ e brezhoneg* ez eus kaoz eus *Geriafurch*, a ginnig furchal e meur a c'heriadur enlinenn war un dro.

Biskoazh n'eo bet plaen an tachenoù bouloù e Breizh, hag aze emañ plijadur ar c'hoari ! Hag anavezout a rit c'hoari bouloù Naoned ? Kit da lenn pennadoù al lodenn *Sportoù & yec'hed* ! Peadra da vezañ souezhet !

Evel kustum e echu an niverenn gant ar rekipe lipous a c'hallit ober er gêr !

JO

> Al lanv (148)

Ouzhpenn an hanter eus ar gelaouenn a zo gouestlet d'al lennegezh ha fonnus ar barzhonegoù enni ha kalz dioute a zo deut brav ! *Bae ar moc'h* gant Per Pezhell a zo eus ar re wellañ. Yannig an Aod en deus skrivet diwar-benn ar *Joint Français* ; *Kañv-ha-diskañv*, *Meulerezh-kañv*, *Wang Weilin* a zo bet skrivet gant Kervalan. *Mab nemetañ ar c'halvez* gant Anna Canavet, *Ma hunvreoù, ne c'hortozan ket enorioù*, *An den, ne glaskan ket ar garantez* a zo

diwar-zorn Yulia Borisova.
OooooAAA ! a zo bet skrivet
 gant Erwan Aleksanian ha plijus
 da lenn. Sed amañ un tañva eus
 dibenn ar varzhoneg :

« O vroñsañ emañ al lann...

Gant o frond mezvus

A graoñ-kokoz

E sav fraoñv ar gwenan

A vag ar bed

Ha ne vefe ket ar gened

E-barzh daoulagad

An hini o sellet »

Ur skrid a zo ivez gant Erwan
 Aleksanian : *Ar seurf war gwa-*
gennoù dour-sall (ur skrid bet
 embannet er c'helaouennoù *Ya !*
 niv. 728 ha *Bremañ* niv. 426).

Skridoù hiroc'h a zo evel-
 just : *Breur e c'hoar* gant Roparz
 Hemon ; un droidigezh bet graet
 gant Youenn Drezen eus un
 danevell gant Douglas Hyde
Marv bihan Liamm O'Rooney.
Hiraezh ar c'holl-boued a zo
 bet skrivet gant Kristian Braz.
Medor a zo un danevell hir bet
 skrivet gant Loeiz Gwilhou.

Daou levr nevez embannet a
 zo bet burutellet gant Alan
 Botrel : un adembannadur gant
Mouladurioù Hor yezh : Kanoù
en noz gant Langleiz ha
Marc'heger ar marv skrivet
 gant Peter Tremayne, lakaet e

brezhoneg gant Jean-Michel
 Mahe (embannadurioù *An*
Alarc'h).

Kement ha kaout un tamm
 distan e-pad an hañv ez eus div
 bajennad *Dudi* kinniget gant Job
 (gerioù-kroaz, krennlavar, 5x5,
 hag *A c'her da c'her*).

Da-geñver 30^{vet} Gouel al
 Levrioù e Karaez ar bloaz-mañ
 en deus Charlie Grall savet ur
 pennad fonnus ma kont an
 darempredoù gant an dilennidi,
 gant an dud pedet evel prezidant
 a-enor ar Gouel. Prezidanted ar
 Rannvro n'int morse deut. Na
 Bourges, na De Rohan, na Le
 Drian n'int bet gwelet ha pa
 vefe bet degemeret tud a bouez
 evel Jean-Guy Talamoni war an
 diwezhadoù. Un eñvorenn
 dedennus-kaer eus an tregont
 vloaz tremenet gant Charlie o
 labourat evit ar Gouel hag o
 klask lakaat war-wel ar muiañ
 posupl al lennegezh e brezho-
 neg.

El lodenn etrebroadel e ro
 Padrig an Habask keleier a Vro-
 Euskal. Bac'het eo bet Jesu
 Urrutikoetxea, bet rener politi-
 kel ETA, harzet ma oa bet gant
 ar polis e Sallanches e bro an
 Alpoù.

47 Euskarad a vo barnet e
 Madrid evit bezañ roet skoazell

d'ar brizonidi, d'o familhoù. Gant Yannig Laporte ez eus kaoz eus prosez izili gouarnamant Katalonia.

Gant Paol ar Meur ez eus ur pennad war un enezenn distro da vat : Enez Rapa. *Skeventenn ar blanedenn* a zo bet skrivet gant Aline Gleoneg diwar-benn henvroidi Bro-Brazil hag ar vanifestadeg bet aozet gant 2000 anezho e Brazilia evit stourm ouzh ar Stad a venn korvoiñ da vat skeventenn ar blanedenn ha distruj o bro.

> Al Lanv (149)

War golo *Al Lanv*, niv. 149, e c'hellec'h gwelet poltred an dud bodet war traezhenn Aod ar

C'haon evit ma vije doujet da anvioù-lec'h Breizh e kement lec'h a zo ha war parrez Terrug eo kroget ar maer da lakaat bernioù anvioù galleg ha kavet gwell lakaat anvioù laboused evel pelikaned ha fourgadenned ha lakaat *impasse* e lec'h *hent-dall* evel-just. Ur pemp pajennad bennak a zo gouestlet da gudenn an anvioù-lec'h. Kaoz a zo ivez gant Padrig an Habask eus ar prosezioù aozet e Bro-Spagn enep an Euskariz a vez o tifenn ar brizonidi euskarat, bet stourmerien ETA.

Gant Eamon Ò Ciosàin ez eus anv eus ar *Brexit* er Rouantelezh-Unanet (ha n'eo ket unanet ken !) ha kudenn Iwerzhon en afer-se rak chom a raio ar Stad iwerzhonat en UE ha c'hwec'h kontelezh an hanternoz a vo er-maez ; heuliañ reolennoù ar marc'had divizet gant Londrez a rankint ober. « Gourdrouz eo se evit ar peoc'h en Iwerzhon an hanternoz, » emezañ.

Aline Gleoneg he deus savet ur pennad diwar-benn ar vugale hep identelezh en Afrika ha Charlie Grall a gont deomp penaos emañ kont gant an delwennoù a vez staliet e kêr Garaez : ar c'hoarezed Goadeg,

Hinault, Bobet ha Jean Robic, rederien marc'h-houarn brudet, Anatol ar Braz, ar jeneral De Bollardièr ha dizale e vo staliet delwenn Anjela Duval. Ha just a-walc'h ganti ez eus ul lizher d'ur prizoniad, bet skrivet er bloavezh 80 pa oa un toullad stourmerien vreizhat en toullbac'h. Daoust hag anavezet hoc'h eus *Bewitched* (*Ma sorserezh muiañ-karet*), ur stirad amerikan a veze skignet e Bro-C'hall etre 1964 ha 1972 ? Gant Paol ar Meur e c'hellfec'h gouzout hiroc'h !

Ur pennad hir a zo bet skrivet gant Fulup Lannuzel diwar-benn

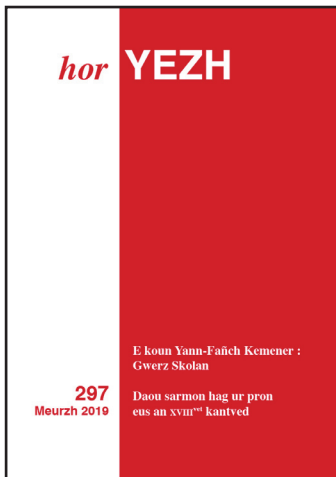
ar gwez hag ar rol o deus e buhez an dud (levr ar C'hene-liezh, Yggdrasill, an onnenn arouez ar vuhez en hengoun pobleù an norzh, ar wezenn gosmek, ael ar bed en hengoun kelt).

Gwendal Denez a zispleg deomp petra a veze embannet er gelaouenn *Dispac'h* (1957-1960), kaset en-dro gant Gérard Toubanc.

Un toullad brav a varzhonegoù a c'heller lenn ivez gant Anna Canevet, Yulia Borisova, Youenn Kervalan, Telo Korneg, Sulio Laouenan.

TH

> Hor Yezh (297-298-299)

Etre miz Meurzh ha miz Gwengolo ez eus bet gouestlet meur a bennad da Yann-Fañch Kemener aet da Anaon d'ar 16 a viz Meurzh 2019. « Ma zo ur werz a oa tost da galon Yann-Fañch Kemener eo *Gwerz Skolvan* » eme Herve Bihan e pennad digeriñ niv. 297 ar gelaouenn **Hor Yezh**. Setu ma kinnig deomp stummoù disheñvel eus ar werz, diwar karnedoù Kervarker, diwar tri embannadur *Ar Barzhaz Breizh* ha diwar dastumadenn Penwern gant un eilluc'h eus an dornskrid. Roet e vez titouroù gantañ da lâret da

Yann Lenner pelec’h mont da furchal da c’hoût hiroc’h. Dont a ra Pierre-Yves Kersulec war ar memes kaoz en un doare pishoc’h en niverenn 298 a-hed ur studiadenn hir a ya d’ober ar pep brasañ eus an niverenn-mañ. Lakaet ez eus bet gantañ pevar stumm eus ar werz keñver-ha-keñver hag un treuzskrivadur fonotek « da gaout ur sell ar pishañ war gwerzaouriezh ar werz ». Ur soñj dispar a zo deut gant Daniel Doujet da adembann en niverenn-mañ ivez un atersadenn gant Yann-Fañch a oa bet kaset da benn gant ar gelaouenn *Evid ar Brezhoneg* er bloavezh 1979. Ur bloaz warn-ugent ne oa ken hag en un doare naturel e respont ar paotr yaouank. Bet eo bet sur a-walc’h

e-touesk ar re ziwezhañ bevet gante hengoun ar c’han hag an treuzkas eus an eil d’egile.

« — *Ha perak eo c’hwï ha ket unan all a zo en em lakaet da ganañ evel-se ?*

— *Met kanaouennoù evel-se am boa klevet dalc’hmat kar ni neomp ket television ebet, goût a rit, na radio ebet. Pa nomp bet gouloù e-barzh hon zi em boa trivec’h vlez ! [p.4] Ne oa ket gouloù, ne oa ket arc’hant, ne oa mann. Ha neuze Mamm a gane e-barzh ar gêr da noz surtoud, d’ar goañv. N’aemp ket diwezhat da gousket met pa deue un den bennaket e kanemp. »*

Pajenn 11 e teu Daniel Doujet da lâret penaos eo bet kaset da benn an atersadenn ziwezhañ a oa bet embannet war ar gazetenn *Le Peuple Breton* e miz Ebrel 2018 : « Evit ober un atersadenn vat emañ ret d’an aterser ha d’an hani aterset bout fiziañs en eil en egile, » an darempred mat-se a zo bet etre Patricia Riou (mignonez abaoe 2011) Gael Briand ha Yann-Fañch. Ar soñj pennañ evitañ « a oa ober al liamm, keit ha ma c’heller en ober, etre ar rummadoù, kavout a rae dezhañ ne veze ket graet trawalc’h war an dachenn-se. »

Diskoachet en deus H. Seubil gKernaoudour e-touesk e zielloù geriennoù bet dastumet gantañ e-ser klevet e vignon Yann-Fañch Kemener ha c'hoant en deus bet reiñ un tañva da lennerien **Hor Yezh** (niv 299). Eil lodenn studiaden Pierre-Yves

hini dec'h zo bet evet, hag hemañ n'eo ket c'hoazh ! » anat deoc'h ! Studiet ez eus bet gant Gweltaz ar Bihan ivez e pennad diwezhañ ar gazetenn un nebeud anvioù-lec'h a Vro-Leon, da glask an orin anezho gant ar soñj da reiñ buhez en-dro da anvioù ar vro : Ar vali Gonk (etre Gwineventer ha Konk Leon), an teir c'hroaz (etre Plabenneg, An Drenerg ha Kersent)... da stourm ouzh an *ethnocide* emae o kas da benn tamm-ha-tamm e Breizh.

RH

Kersulec diwar-benn *Gwerz Skolvan* a zo da lenn a-hed ur pemp pajenn warn-ugent ben-nak. Gant plijadur e lenner goude-se notennoù yezh gant Gweltaz ar Bihan, ma lenner meilh-diveilh a bep seurt troiennoù bet klevet e Bro-Leon evit ul lod anezho ha farserezh zoken. « Job : ar gwin hirio a zo gwelloc'h eget hini dec'h. Lom : Evidon, ne gavan ket. Job : Eo,

> Le Peuple breton (666 -667)

El lodenn vrezhonek ez eus kaoz gant Paol ar Meur eus an divroañ e diabarzh Europa. Lod broioù o devez ur feur divroañ bras spontus : ar broioù baltek, Roumania, Gres. Ar re yaouank gant diplomoù eo a ya kuit peurvuiañ hag hep soñj distro.

Sten Charbonneau en deus savet ur pennad dedennus war ar memor. Penaos e rae hon hendadoù evit derc'hel soñj eus ur bern traoù pa ne oa netra skrivet ? Respontoù a ro en e bennad rak teknikoù ispisial a oa gant an dud : hini ar palezioù memor a oa unan anezho. Alezioù liorzhoù pe savadurioù

koad pe mein, takadoù ledan hag istrevedoù a veze implijet evit dibunañ rimadelloù da skouer.

En Aljeria e vez toullbac'het tud abalamour ma oa ganto banniel amazigh, eme Maxime Touzé.

En Europa ez eus yezhoù minorel en arvar ha hogos dianav d'an dud : an elfdaleg, ur yezh komzet e kornôg Sweden gant 2000 den bennak. Savet eo bet ar pennad yezh *Traoñienn ar Stêr* gant Fañch Bihan Gallic. Daou levr a zo bet burutellet gant Herve Lannuzel en e rubrikenn *Du ha Gwenn ha plas da lenn...* : *Prederiadennoù* gant Jose Martia Arismendiarrieta, lakaet e brezhoneg gant P. an Habask ha *Bugale milliget ar baradoz kollet* gant Erwan Evenou.

> Le Peuple breton (668)

Gant Paol ar Meur ez eus kaoz eus krisañ renad hor c'hantved : hini ar Khmer Ruz. E 1975 e oa bet trec'h ar Ghmered Ruz ha Pol Pot en doa divizet skarzhañ an dud eus ar c'hêrioù bras hag o c'has er

rizegi, dezho da adkavout spered khmer an orin.

En arvar emañ ar gwenan du setu ma 'z eus bet krouet ur mirva war enezenn Groe met evit saveteiñ da vat ar gwenan e vo ret groñs difenn ouzh al labourerien-douar implij an diastuzerioù (evel an *néonicotinoïdes*).

Penaos ober evit ma vije muioc'h a vrezhoneg e Gouel Etrekeltiek An Oriant ? Gael Briand en deus skrivet da aozerien ar gouel evit kinnig e skoazell.

Kudenn al lec'hanvadurezh e Breizh a zo lakaet war-wel er pennad savet gant Alan ar Gal. Roet e vez anvioù galleg d'ar straedoù kentoc'h eget dibab

anvioù kozh e brezhoneg. E Terrug e nac'h ar c'huzul-kêr an anvioù kozh-se.

Tri levr nevez deuet er-maez a zo bet burutellet gant Herve Lannuzel : *Al Loubianka* gant Jakez-Erwan Mouton, *Marc'heger ar marv* gant Peter Tremayne (lakaet e brezhoneg gant Jean-Michel Mahe) hag *Enklask er janglenn* gant Maïwenn Morvan.

Morgan Tremel en deus savet un diverrañ eus niverenn 435 *Al Liamm*.

E galleg ez eus kaoz eus an endro hag ar pezh a vez galvet *Collapse (diskar)* e saozneg, Kollapsologiezh (a c'haller lenn war niverenn 426 *Bremañ* ivez).

Ar pennad kentañ e galleg a zo diwar pluenn maer Langoed, Daniel Cueff, ar maer en deus difennet skignañ diastuzerioù re dost ouzh annez an dud hag a zo bet kaset dirak al lezvarn veles-tradurel evit an abeg-se.

El lodenn vrezhonek **Le Peuple breton**, niv. 669, ez eus ur pennad gant Sten Charbonneau diwar-benn *Pladenn Nebra*, ur gavadenn dibar war steredoniezh an Henamzer. Ur bladenn arem glas tro 30sm

treuzkiz eo ma weler pikoù hag arouezioù alaouret warni, an heol hag al loar hag ur greskenn all. Daoust hag e vije ar bladenn arem-se kentañ deiziataer en Europa ?

Fañch Bihan-Gallic en deus savet ur skrid diwar-benn ar Bouthan, bro an aerouant. Lezennoù strizh ha kreñv a zo bet embannet evit difenn an natur, memestra evit hêrezh ha sevenadur ar vro.

Dielfennet pizh eo bet gant Maxime Touzé raktres-lezenn nevez ar gouarnamant war-bouez an digoll a c'hell an dud dilabour kaout. Kalz startoc'h e vo ar jeu evit lod eus an dud dilabour : digresket e vo ar skodenn bemdeziek evit lod, gortoz

pell a ranko lod all pe e vo berraet ar mare ma vez roet ur skodenn dezho.

E fin ar bloavezh 1944 e oa em gavet e Brest ur bagad soudarded iskis : Rusianed Vlassov (Rusianed Wenn) a vez graet anezho. Ar soudarded-se a oa aet a-du gant Alamaned, met lod tud a oa deuet a-benn d'o lakaat da dreññ kein dezho a-raok ma vijent trec'het da vat. Kriz e voe o zonkad goude-se.

Du ha gwenn ha plas da lenn gant Herve Lannuzel a lak ar gaoz war pevar levr nevez embannet e brezhoneg : *Devezhioù glac'harus* gant Laurence Lavrand, *'Veze ket dañset plinn* gant Jorj Kadoudal, *Miss Redadeg 2018* gant skolajidi Diwan Kemper ; ha *Livioù al livour bihan* gant Guy Allix ha Pointilleuse evit ar skeudennoù, lakaet e brezhoneg gant Drian Bernier.

Milio Latimier en deus savet ur pennad diwar-benn niverenn 427 *Bremañ* bet savet hanterkant vloaz zo gant *Skol an Emsav*.

TH

> Bro Nevez (150)

E miz Gouere 1981 e oa bet embannet niverenn gentañ kan-nadig (*Newsletter*) an ICDBL (*The U.S. Branch of the International Committee for the Defense of the Breton Language*), eme Lois Kuter en he fennadigeriñ.

38 vloaz diwezhatoc'h e skriv L. Kuter kement-mañ : « *While a great deal of change for the good of the Breton language and culture has occurred since the founding of the ICDBL and the U. S. Branch, this change has been slow and far too limited to mean that international support for Breton is no longer needed. And, despite the incredible resources availa-*

ble on the internet – prepared by people of Brittany themselves – the need to provide English language information about the Breton language and the work of Bretons to keep this language alive and well is certainly still needed. »

« Ha pa vefe bet araokadennoù evit gwellaat stad ar brezhon-neg hag ar sevenadur abaoe ma oa bet krouet an ICDBL, n'int ket aet gwall vuan war-raok ha kalz re zister int bet evit ma ne vije ezhomm ebet ken eus hon skoazell. Daoust d'an titouroù ha d'an danvez puilh a c'heller kaout war ar rouedad (aozet gant ar Vretoned o-unan) e chom a bouez ar c'heleier embannet e saozneg diwar-benn ar brezhon-neg hag al labour kaset da benn gant ar Vretoned evit derc'hel bev ar yezh-se. »

Gant an UNESCO e oa bet lakaet Bloavezh 2019 da vloavezh ar yezhoù bihan (*Indigenous Languages*). War-dro 7000 yezh a vez komzet dre ar bed holl ha 2680 yezh bihan en arvar.

Lenn a c'heller evel-just keleier puilh diwar-benn ar pezh a c'hoarvez e Breizh : Gouel ar brezhoneg, Mignoned ar brezhoneg, Stal.bzh, Diwan hag

ar pezh a zo bet lakaet e pleustr gant an deskadurezh c’hall (*l'école de la confiance*), Skol Diwan Landerne (krouet 33 bloaz zo, L. Kuter eo maeronez ar skol), Chakod noz (filmoù berr e brezhoneg).

Kaoz a zo ivez eus Bretoned aet da Anaon : Yann-Fañch Kemener, Annaig Bayard-Gwer-nig, Fañch Morvannou.

Jean-Pierre Le Mat a zo em gavet gant e 59 pennad e saozneg : *Deep into a Breton skull / Universal truth and me*.

Ur pennad hir a zo gouestlet da embannadurioù *Aber* ivez hag al levrioù bet embannet ganto e 2019 : *Àr an daoulin* gant Y. B. Kalloc’h, *Kou ar Vran*, gant T. Malmanche (lakaet e brezhoneg gant Pierrette Ker-moal), *Temptadur ar C’hloareg Frañsez*, gant G. Kervella,

Perlez va Daeloù, gant P. Tabuteau, *La maison Minée* gant T. Malmanche.

Digarez ez eus bet da glevet sonerezh Breizh e Festival Louisiana hag er Massachusetts hag evel bep tro ez eus ur renabl eus an holl pladennoù skignet e Breizh war an diwezhadoù.

El lodenn *Travel in Brittany 90 Years Ago* e c’heller lenn ur pennad gant Margaret Lathrop Law, *Welcoming Spring in Brittany, Travel*, Vol. 52, No. 6, April 1929.

Margaret Lathrop Law (1890-1988) a oa bet ganet e South Carolina ha skrivet he doa un toullad brav a bennadoù, barzhonegoù hag unan eus he levrioù brudetañ a zo anvet *Aimée*.

TH

**Tudual HUON,
Annaig KERVELLA,
Herve LATIMIER &
Fulup LANNUZEL**

HOR MIGNONED

Ganedigezh

Laouen eo Tudeg Denez ha Chann L'Hourre o kemenn deoc'h ganedigezh o merc'h Lizig d'an 3 a viz Eost e Montroulez.

Kaňv

Aet eo da Anaon Anton ar Barzh d'ar 26 a viz Gouere 2019. Lidet eo bet e obidoù d'ar 27 en iliz Prad ma oa bet person etre 1987 ha 1999 ha ma oa o chom bepred. E brezhoneg penn-da-benn eo bet al lid evel m'en doa goulennet. Souezhet-brav eo bet ar berzhidi niverus o klevet an Aotrou 'n Eskob Denis Moutel, eskob Sant-Brieg ha Landreger, o komz e brezhoneg e-kerzh al lid.

Ganet oa bet e Boulvriag d'an 12 a viz Here 1931. Beleget e voe d'an 29 a viz Even 1959.

Anvet 'oa bet skolaer e Pontrev e 1959, goude kelenner e kloerdi bihan Kintin, kure e Plaeraneg, kure e Kallag, person Tre-glañviz, person Paoul hag Ar Vouster, person Plevin ha Treogan, person Prad, Kawan ha Koadaskorn. Aet war e leve e 1999 e kendalc'he da sikour parrez Sant-Tual Landreger.

Ur beleg gredus 'oa Anton ar Barzh. Brudet 'oa evit reiñ un degemer c'hwek d'an holl re a yae d'e welet. Ur stourmer ken gredus all evit e yezh hag e bobl.

Kemeret en doa perzh en oberoù an FLB e 1968. Toullbac'het e voe er Santé e-pad un nebeud mizioù. Dieubet e voe un tamm a-raok an distaoliadeg a zieubas holl brizhonidi ar strollad-se e 1969. Diaesterioù en doe gant an eskopti war-lerc'h ha kaset e voe da Vro-Suis e-pad ur prantad. Distreiñ a reas un tamm abretoc'h eget ma oa bet soñjet rak sevel a rae mouezhioù evit goulenn e zistro.

Koumanantet e oa da galz kelaouennoù brezhonek ha lenn a rae *Al Liamm* ingal.

C'hoazh e kollomp un den a dalvoudegezh e pep keñver.

Kas a ra skipailh *Al Liamm* e c'hourc'hemennoù a gengañv d'e familh.

Ra vo skañv douar Breizh evitañ !

Aet eo Alan-E. ar Berr da Anaon d'ar 6 a viz Gouere 2019 e Pariz. Ganet e voe e Pouldregad e 1937. Dremmour c'hoariva e oa, c'hoariet en doa da skouer roll ar mezeg Laeneg en ur film bannet er skinwel. Savet en doa pennadoù evit *Al Liamm* er bloavezhioù 70, peurgetket troidigezhioù eus barzhonegoù Hölderlin ha Rilke diwar an alamaneg. Kenlabourer feal da Embannadurioù *Preder* e oa. Gantañ e oa bet troet, diwar an alamaneg, *Manifesto ar Strollad Komunour* Karl Marx ha Friedrich Engels, ha kenlabouret en doa gant Gab Cherel da sevel *Geriadur ar Verdeadurezh*, levrioù embannet gant *Preder*. E bered Douarnenez-Ploare ez eus bet ul lid en e enor d'an 19 a viz Eost.

PROFOÙ _____

Miz Mae : Francis GOHIN ; Yann-Fañch KERNEIS ; Paskal HERVIO

— War un dro : 50€

Miz Even : Patrice DREANO ; Ewen RABALLAND ; Yann-Bêr RIVALIN ; Marie-Rose PIPET ; Mikael ROUBY ; Yann-Varc'h COCHET ; Sylvie AR MOAL

— War un dro : 110€

Miz Gouere : Renée FRAPPIN-KERNOA ; Michel LESCOP ; Anton AR BARZH ; Pêr LEMOINE ; Claude LANCHEC ; Goulven DONVAL ; Jean BOULBRIA

— War un dro : 240€

*Mil drugarez a lavaromp ur wech ouzhpenn
d'hor skoazellerien.*

LIZHIRI

Postel bet kaset gant Willy Degryse da Dudual Huon :

Setu em boa c'hoant da skrivañ ur wech c'hoazh e brezhoneg. Pell amzer zo em boa skrivet e Brezhoneg. E amzer ho tad, da'm soñj. Deoc'h hepken a c'hellan skrivañ, ar re all a-wechall a zo marv : Vefa de Bellaing, ho tad hag ar re all em eus skrivet dezho a-wechoù. Holl aet da Anaon.

Penaos emañ ar bed ganeoc'h ? Ganin-me pep tra a ya mat-tre. Yec'hed mat-kenañ. 66 vloaz em eus bremañ, war va leve on ha tresañ a ran bannoù-treset. C'hwec'h levr zo bet embannet. Gwechall e vezent embannet ganin-me va-unan, bremañ em eus ur gwir embanner. Labouret em eus atav en un ti-moullañ evel treser-linnenek/adskeudenner. E-pad 40 vloaz tost da vat. Bremañ e rannan va amzer etre an tresadennoù, an troioù-bale hag al labour er gêr.

Ha c'hwi ? Kenderc'hel a rit gant labour ho tad ? Embann levrioù e brezhoneg hag embann ar gelaouenn *Al Liamm* ?

Penaos emañ kont gant ar yezh brezhonek evit an deizioù ? Setu ouzhpenn 30 vloaz zo em eus desket, kemmet eo an traoù e Breizh ? Kelennet e vez ar Brezhoneg er skolioù ?

Ur yezh a zo pouezus ha kaout ur yezh a zo ur binvidigezh. Ene ur bobl. Awen ur ouenn. Ni, Flandreziz, hon eus stourmet evit hor yezh. Ar pal e oa hor gallekaat. Met n'hon eus ket lezet krement-se da c'hoarvezout. Flandrezeg gant an holl, bugale, re yaouank ha re gozh. Ar gelennadurezh a-bezh a zo e Flandrezeg. Evidon-me e komzan c'hwec'h yezh : Flandrezeg, Izelvroeg (Flandrezeg kaer evel ma lavaromp), Galleg, un tamm Saozneg, un tamm Alamaneg hag un tamm Brezhoneg. Ret eo derc'hel bev ha komz yezhoù kozh Europa. Ur binvidegezh eo evit an douar-bras.

[...]

Evel ma welit n'em eus ket ankounac'haet va brezhoneg, pell amzer zo em eus desket un tamm. Un tamm Brezhoneg eeun. Brezhoneg 'giz Roparz Hemon. Heuliet em eus gwechall ar c'hen-tañ derez gant *Skol Ober*. Vefa de Bellaing a oa va c'helenner. Desket he deus pep tra din. Goude em boa kroget gant an eil derez, met ne 'm eus ket echuet. Neuze em eus kroget gant ar bannoù-treset.

Ma c'hellan ober un dra bennak evidoc'h (un dresadenn, ul luc'hskeudenn, ur golo...), lavarit din. Graet e vo gant plijadur.

A galon ganeoc'h,

Willy Degryse

STAL.BZH _____

Petra ober evit kavout ur stal pe un embregerezh a ginnigfe o marc'hadourezh, o servijoù e brezhoneg ? Kaout ur benveg barrek da vont war ar rouedadoù ha furchal war al lec'hienn : *stal.bzh*

EMGAV TERRUG D'AR SADORN 14 A VIZ GWENGOLO _____

Kalz a reuz en deus graet afer an anvioù-lec'h nevez a oa da vezañ lakaet e Terrug. Un emgav bras a zo bet war aod Traezh

Beleg (daoust ha dont a rafe Beleg eus Belenos, an Doue Bel, doue ar sklêrijenn, ar c'hempouez kaer ha lufre ?) evit sachañ evezh an holl war al lec'hanvadurezh. Doujañ ouzh anvioù bet lakaet gwechall a ranker. Kalz ditouroù a roont war doare, stumm hag istor lec'hel ar vro. Tremen 600 a dud, kalz familhoù en o zouez, o deus diskouezet o youl e-keñver ar gudenn-se. Panneloù a oa bet lakaet war an draezhenn, prezegennoù a bep seurt a oa bet distaget, sonerezh, kanaouennoù ha dañs a oa bet. Laouen an emgav dindan an heol !

Emvodoù a oa bet dalc'het a-raok gant *Kenstroll* evit derc'hel an anvioù-lec'h brezhonek, skoazellet gant *Kevre*, kenaozadur kevredigezhioù sevenadurel.

Setu un dachenn bouezus a ranker bezañ aketus ha war evezh evit ma ne vefe ket gallekaet muioc'h c'hoazh hon endro ha disverket hon istor hag hon sevenadur.

STUDI LEC'HANVADUREZH E GWENGAMP _____

Diwar afer Terrug e kinnig Ti ar Vro Gwengamp labourat war al lec'hanvadurezh. Mont war an dachenn, studiañ an dielloù en tiez-kêr hag e servijoù an departamantoù dreist-holl. Un emgav kentañ a zo bet d'ar Yaou 26 a viz Gwengolo.

Evit gouzout hiroc'h : 02 96 44 27 88

DESKIÑ KERNEVEUREG _____

Kinnig a ra Ronan Tremel kentelioù Kerneveureg e Kallag. Kaset e vezont en-dro e brezhoneg pe/ha saozneg. Digor d'an holl.

Evit gouzout hiroc'h : ronantremel@wanadoo.fr
02 96 45 94 38

D'ar 4 ha d'ar 5 a viz Here oa bet lidet 50 vloaz *Skol an Emsav* e Roazhon. Un teulfilm a oa bet skignet da 7eur noz, sevenet gant Yowan Denez ha produet gant Frañs 3 Breizh, heuliet gant un daol grenn gant tud o deus graet hag a ra istor SAE. D'ar Sadorn beure e voe kaoz eus kelenn yezhoù minorelaet d'an dud deuet en un endro stadel gall. Goude merenn e oa kaoz bepred eus kelenn d'an dud deuet : strategiezh diorren, palioù, efedusted, pedagogiezh... Ha da c'houde gant perzh dilennidi : peseurt politikerezh evit ar c'helenn brezhoneg d'an dud deuet e Breizh ?

KAN AR VEIN

D'an 11 a viz Eost e oa ur gouel bras e Traoñienn ar Sent e Karnoed. 18 delwenn a zo bet staliet war an dosenn. En o zouez hini sant Divi. Ur pezh mell tamm maen bras evel ur peulvan, 3m50 a uhelder ha tost da 5 tonnenn ennañ ! Kizellet eo bet e Kembre gant an arzour Paul B. Kincaid deuet da Vreizh gant e oberenn. Dre vor eo erruet sant Divi, e Rosko d'ar 5 a viz Gouere. Ha graet en deus hent e Breizh... war ganol Naoned-Karaez, etre Meilh-ar-Wern ha Karaez. Un degemer a-feson a zo bet graet dezhañ. E Ploveilh da skouer, e strilherezh an tiegezh Al Lae (Le Lay, wiski) pe e Gouel ar Gelted en Orient. Ul lid war an ton bras a zo bet neuze war dachenn an delwennoù e Karnoed. E-leizh a dud o deus heuliet Bagad Boulvriag a zigoras an hent da izili ar C'hoursez a gasas an traoù en-dro gant Morgan an drouiz meur en dro dezhañ Aneirin Karadog, barzh, Ffran May, kanerez, ar c'hizeller Kincaid, o-zri eus Kembre. Klevet 'z eus bet brezhoneg ha kembraeg. Un dra vrav ha naturel evit sant meur Kembre, anavezet hag enoret mat e Breizh ivez.

C'HOARIOÙ BRETON E TI AR VRO TREGER-GOUELOÙ _____

E departamant Aodoù-an-Arvor emañ ar CDSMR o klask reiñ buhez war ar maez en ur ginnig a bep seurt oberezhioù war dachenn ar sport hag ar c'hoarioù. Savet zo bet ur valizennad enni ur 15 bennak a c'hoarioù hengounel, evit an diavaez kentoc'h. E 3 yezh eo displeget ar reolennoù : brezhoneg-gallaoueg ha galleg.

Evit feurmiñ ar valizennad : gwennkervella@hotmail.com

E Kawan – 06 79 60 10 29

HAIKU BREIZH/JAPAN _____

Ul levrig haiku ha tanka teiryezhek a zo bet embannet nevez zo gant an ti *Futurscan*, ennañ un toullad brav a haiku ha tanka e brezhoneg, galleg ha saozneg. E-touez ar re e brezhoneg e kaver an anvioù-mañ : Malo Bouëssel du Bourg, Padrig Drean, Kirill Giraudon, Myriam Guillevic, Annaig Kervella, Alan Kervern, Gwenvred Latimier, Mai-Ewen.

Evit gouzout hiroc'h : futurscan@sfr.fr

AR C'HENDALC'H KELTIEK _____

Dalc'het e vo ar C'hendalc'h Keltiek e dibenn miz Gouere 2020 e Aberystwyth e Kembre.

An tem dibabet a zo : *How to be successfully celtic in the Modern business World ?* (Penaos bezañ keltiek hag efedus e bed modern an aferioù ?).

Sekretourva : Niclas ap Glyn, 90 Plassey Street, Penarth, Cymru, CF64 1EN

Postel : niclas.apglyn@btinternet.com

FÉILE FIDELMA 2019 EN IWERZHON _____

Dalc'het eo bet 7^{vet} Féile Fidelma (*Fidelma International Fan Gathering* / Emgav etrebroadel ar re sot gant Fidelma) en An Caiseal (Cashel) etre ar 6 hag an 8 a viz Gwengolo 2019. Un hanter-kant bennak a dud eus 12 stad disheñvel a oa bodet evit selaou prezennoù dedennus-kenañ gant kelennerien Skol-veur, eskemm etrezo ha gant Peter Tremayne, “tad” Fidelma.

Daou ezel eus skipailh *Al Liamm* o deus kemeret perzh.

Lennerien *Al Liamm* a anavez mat ar briñsez iwerzhonat eus ar VII^{vet} kantved, alvokadez, enklaskerez bet leanez... Un niverenn ispisial eus hor c'helaouenn 'oa bet gouestlet dezhi en hañv 2007 (niv. 363). Pevar eus tregont levr avanturioù Fidelma zo bet lakaet e brezhoneg. Daou embannet gant *Aber* ha daou gant *An Alarc'h*. An troidigezhioù zo bet graet gant Jean-Michel Mahé war-bouez div danevell gant Ninnog ha Herve Latimier. Eus pezh a ouzer n'eus nemet un danevell tennet eus an dastumad *Hemlock at Vespers* (*Kegid d'ar Gousperoù*), *A Scream from the Sepulchre* (*Scréach ón Tuama*) hag a zo bet troet e gouezeleg (!) hag hini ebet e kembraeg...

Ur bajenn a-bezh a vruderezh evit embannadurioù *Aber* a gaver e levrig an Emgav. Emglev etrekeltiek en-dro d'al lennegezh a bep tu d'ar mor don...

DEUS 'TA ! UR GOUEL EVIT BRUDAÑ YEZH HA SEVENADUR BREIZH E-TOUEZ AN DUD E KORN-BRO VREST _____

Gant ar spered digor-se, en deus skipailh an aozerien, izili Komite Skoazell Diwan Brest, kinniget da holl aktourien ar vuhez sevenadurel vreizhek amañ e Brest dont 'barzh ar jeu.

Dre-se, eo deuet *Deus 'ta !* da vezañ ur c'henstroll, ennañ Div Yezh Brest, kevredigezh familhoù ar skolioù divyezhek publik, Skolaj Diwan ar Releg-Kerhuon, Sked, kevredad an aozadurioù a ra war-dro yezh ha sevenadur Breizh e korn-bro Vrest, hag evel-just Komite Skoazell Diwan Brest.

'Vel ma vez lavaret e Afrika : « Buanoc'h ez eer e-unan, met a-gevret ez eer pelloc'h » ha sed aze c'hoant bras strollad *Deus 'ta !* bremañ.

Deuit 'ta ! ganeomp ivez d'an 9 ha d'an 10 a viz Du er Gapusined e Brest evit lidañ hor sevenadur hag hor yezh !

Daou emgav a-raok an degouezh-se : d'ar 17/10/2019 da 8e noz er Skol-veur evit ur brezegenn-diviz diwar-benn ar c'helenn e brezhoneg hag ur veilhadek d'ar 24/10/2019 da 8e30 noz e selaouva ar Gapusined.

Deuit 'ta ! neuze ! Plijadur 'vo !

FIN AN OALED E TREGLOU

Nevez zo e oa bet kaset deomp ur postel gant Stéphanie Le Mével o kemenn deomp ne c'helle ket *An Oaled* kemer ur c'houmanant nevez d'ar gelaouenn *Al liamm* siwazh.

Daou-ugent vloaz zo tost da vat e oa bet krouet *Oaled Diwan* e Treglonou. Eno e oa bet degemeret kentañ skol kentañ derez Diwan hag ivez Sez ar gevredigezh. Ur bern brezhonegerien ha danvez brezhonegerien a zo bet o kemer perzh er stajoù aozet en *Oaled*. Klasoù skolioù ha skolajoù Breizh a veze degemeret eno ivez evit bageal, marc'hegañ, mont gant kirri dre lien. Pa oa aet niver ar strolladoù a zaremprede *An Oaled* war goazañ eo aet war fallaat stad ar c'hef ivez evel-just. Dirapar e oa an doenn, re ger e kouste tommañ ar savadur e-pad ar goañv ha setu lakaet an dachenn e gwerzh. Un afer vantrus evit an implijidi hag evit buhez ar vourc'hadenn ivez.

LEOR : UN AJAÑS LENNEGEL E GWENED _____

Nevez zo e oa bet krouet e kêr Gwened un ajañs lennegel etrebroadel gant Yannaëlle Boucher-Durand. Gwerzhañ gwirioù treiñ eo a ra an ajañs-se.

ERRATUM _____

Dre hor gwall e oa chomet diank penn kentañ barzhoneg Youenn Kervalan *Deskoni an dilavar* : « Boud ha badaouet e vezer » a ranker lakaat er penn kentañ.

Mil zigarez d'ar skrivagner.

NIVERENNOÙ KOZH AL LIAMM DA GLOKAAT HO TASTUMADEG__

Ur c'houmananter feal da *Al Liamm* a ginnig d'hol lennerien niverennoù kozh ar gelaouenn da brenañ, setu amañ ar roll anezho.

Bloavezh 1976 (177-178-179), bloavezh 77 (180-181 182 -183-184-185), bloavezh 78 (186-187-188_190-191), bloavezh 79 (196-197), bloavezh 80 (198-200-201-202-203), bloavezh 81(204-205-206-207-209), bloavezh 82 (213-214-215), bloavezh 83 (216), bloavezh 84 (282) bloavezh 94 (282), bloavezh 2002 (332-333-334- 335), bloavezh 2003 (336 -337 - 338 - 339-340)

Skrivañ da sekretourva *Al liamm* a gaso keloù.